

Sundheds- og Ældreministeriet

Enhed: AELSAM
Sagsbeh.: DEPSLH
Koordineret med:
Sagsnr.: 1702729
Dok. nr.: 350621
Dato: 28-05-2017

TALEPAPIR

Det talte ord gælder

[Sundheds- og Ældreudvalget, Christiansborg, lokale xx d.2. maj 2017, kl.14.30 – 16.00]

Tale til samrådsspørgsmål DP om puljen til renovering, etablering eller genetablering af køkkener på plejecentre

Samrådsspørgsmål DP (stillet af Astrid Krag og Karin Gaardsted)

Samrådsspørgsmål DP

Ministeren bedes redegøre for, hvordan regeringen vil sikre, at de 425 mio. kr., der blev afsat på finansloven for 2017 til at etablere eller genetablere køkkener på kommunale plejehjem, reelt vil få en effekt, således at plejehjemsboere kan få frisklavet og velduftende mad. Dette skal ses i lyset af, at en række kommuner ikke søger puljen pga. alt for korte tidsfrister eller krav om 25 pct. medfinansiering, ligesom flere kommuner kun vil søge om midler til anretterkøkkener?

[Indledning]

Tak til de to spørgere for at indkalde til samrådet her i dag. Det handler jo om et emne, der ligger mig meget på sinde. Nemlig, at vi skal sørge for, at glæden ved maden og måltidet er noget, vi får lov at have hele livet.

Derfor er det også meget fint, at spørgerne interesserer sig for, hvordan jeg vil sikre, at de 425 millioner kroner afsat i finansloven for 2017 til flere lokale køkkener på plejehjem, vil få en effekt for beboerne.

Jeg kan forstå af spørgsmålet, at spørgerne er bekymrede for, at nogle kommuner ikke har søgt om midler fra køkkenpuljen, fordi tidsfristerne har været for korte, og fordi der er en egenfinansiering på 25 procent.

En anden bekymring er, at flere kommuner kun har søgt om midler til de såkaldte anretterkøkkener.

Jeg vil forsøge at få svaret på det hele i løbet af min tale.

[God mad er vigtigt for alle]

Det har altid optaget mig meget at få køkkenerne tilbage på de enkelte plejehjem. Det er et helt afgørende element i, at vi ikke oplever et plejehjem som en institution, men som beboernes eget hjem. For til et rigtigt hjem, hører der altså et køkken.

Med lokale køkkener kan beboerne få god og frisklavet mad hver dag, som kan dufte på afdelingen inden spisetid. Præcis som de har været vant til, før de kom på plejehjem.

Det synes jeg må være en et grundelement i en værdig ældrepleje. Og det er jeg heldigvis ikke ene om.

Ældrekommissionen anbefaler netop, at der skal dufte af mad forud for måltidet, fordi det skærper appetitten.

Kommissionen peger også på, at de ældre bør være med til at planlægge menuen og deltage i madlavningen.

Den ret til at bestemme selv og deltage aktivt i madlavningen er jeg helt enig i, og den bliver mulig, når maden laves i lokale køkkener og ikke på kommunens centralkøkken langt væk fra den enkelte ældre.

Samtidig er et køkken også helt uundværligt for at skabe en hjemlig og tryk atmosfære på et plejehjem.

Det er et af de mest centrale rum i et hjem. Det er det faste samlingspunkt, og et sted man altid kan gå hen, hvis man vil have selskab. For der foregår så mange aktiviteter i et køkken dagen lang, og der vil tit være nogen at snakke med.

Et køkken skaber altså både en masse liv og gøremål, som de ældre kan være en del af eller kigge på. Men det etablerer også nogle velkendte rammer og rutiner i de ældres hverdag, som de kender fra deres eget liv.

[Regeringen prioriterer de ældres mad]

Derfor er jeg oprigtigt glad for, at aftalepartierne bag finansloven kunne enes om at afsætte 425 millioner kroner til at flytte køkkenerne tilbage på landets plejecentre. En aftale, der ikke mindst skyldes Dansk Folkepartis vilje til at prioritere de ældres madoplevelse.

425 millioner er rigtig mange penge, og jeg er stolt over, at vi med puljen kan bidrage til et historisk løft for ældres mad i Danmark.

Et løft som selvfølgelig kun kunne blive en realitet, hvis kommunerne greb chancen og satte skub i byggeplanerne.

Derfor er jeg meget tilfreds med, at i alt 70 kommuner har taget så godt imod puljen og indsendt ansøgninger til ministeriet.

Vi skulle ganske vist igennem to ansøgningsrunder. Men det er jo faktisk endt med, at kommunerne i anden ansøgningsrunde søgte om flere penge til køkkener, end der var tilbage i puljen.

Samtidig lever langt de fleste ansøgninger op til puljens målsætning om at bygge køkkener, der bringer maden tættere på de ældre. Det gælder ansøgninger i både første og anden ansøgningsrunde.

I første runde var det kun én kommunes ansøgning, der faldt helt uden for puljens rammer, og som vi gav afslag til. I anden runde var det fire kommuner, der faldt udenfor. Tre af de fire kommuner fik dog penge i første runde.

Selv om tidsfristerne har været stramme har 69 kommuner altså sendt gode og ambitiøse ansøgninger af sted, som har fået tilsagn enten i første eller anden runde. Ansøgninger, der emmer af ildhu og entusiasme over at tænke ældre mad på en ny måde.

Det betyder, at alle puljens 425 millioner kroner nu er på vej ud til kommunerne, som kan gå i gang med deres mange gode byggeprojekter.

[Der er brug for de lokale køkkener]

At så mange kommuner har søgt om penge fra puljen bekræfter mig i, at der er brug for de nye køkkener, og at rigtig mange kommuner har samme holdning.

I mange af kommunernes ansøgninger kan man i hvert fald læse, at de allerede er godt i gang med at flytte køkkenerne tilbage til plejecentrene, og de gør sig rigtig mange tanker om, hvor vigtigt maden og måltidet er for de ældres livskvalitet.

Samtidig er kommunerne ikke lige langt i den proces. På nogle plejecentre laves maden allerede fra bunden i lokale køkkener. Andre steder bliver maden stadig leveret udefra og skal bare opvarmes før spisetid.

Forskellene mellem kommunerne har vi et ganske godt billede af fra Ankestyrelsens kortlægning af plejeboligområdet fra februar 2016. Her har Ankestyrelsen blandt andet set på madproduktionen på de danske plejecentre.

97 kommuner har svaret på undersøgelsen.

Som I også ved fra mit svar på spørgsmål 226 viser undersøgelsen, at i 66 procent af kommunerne får de ældre på plejecentrene leveret færdigforarbejdet mad i høj eller i nogen grad.

Men i andre kommuner blev maden allerede i 2016 tilberedt fra bunden på det enkelte plejecenter. 27 procent af kommunerne svarede, at maden i høj grad blev lavet lokalt og med inddragelse af beboerne.

De tal synes jeg viser, at det ikke skal være et succeskriterium i sig selv, at alle 98 kommunerne får penge fra puljen.

Det er simpelthen ikke alle, der har lige meget brug for det.

Samtidig viser de 66 procent, at der bestemt er brug for mange flere lokale køkkener rundt i hele landet, så færre ældre skal spise færdiglavet mad.

[Vil køkkenerne få reel effekt?]

Får vi så reelt effekt af pengene, så plejehjemsbeboerne kan få frisklavet og velduftende mad? Det er bestemt et vigtigt spørgsmål.

For at svare på det, vil jeg fortælle lidt om, hvordan ministeriet har sikret, at projekterne vil få den rette effekt. Og jeg vil også sige noget om, hvad vi kan se ud af de projekter, vi så helt konkret har givet penge til.

Det har været et klart krav for at få midler fra puljen, at hvert projekt vil bringe maden tættere på de ældre beboere.

Med "tættere på" mener vi, at køkkener skal gøre det muligt i højere grad at lave hele eller dele af dagens måltider på hvert enkelt plejehjem og ofte helt ude i hver enkelt boenhed.

I deres ansøgninger har kommunerne også skullet gøre rede for, at de nye eller renoverede køkkener vil blive anvendt på fast basis. Ligesom det naturligvis også har været et krav, at ingen projekter må føre til huslejestigning.

Alle tre krav - det vil sige både kravet om

- at bringe madlavningen tættere på,
- en anvendelse af køkkenet på fast basis, og
- at ingen projekter må føre til huslejestigninger

har stået direkte i puljeopslaget, og hver ansøgerkommune har skulle forholde sig til det i ansøgningskemaet, som de har skrevet under på.

På den baggrund har ministeriet vurderet, om kravene har været opfyldt for hvert enkelt delprojekt, en kommune har ansøgt om midler til.

Det betyder, at vi ikke har godkendt nogen projekter, som ikke lever op til de tre krav. Det gælder både det første opslag og genopslaget.

[Hvad er der søgt om penge til]

Det andet, jeg vil sige er, at ud over de to krav som *ministeriet* har sat, så må det bedste svar på spørgsmålet om reel effekt være at se på, hvad det er for projekter, kommunerne har fået penge til i sidste ende. Forandrer de noget?

Det synes jeg bestemt, de gør.

Vi har tildelt midler til reovering, etablering eller genetablering af næsten 800 køkkener.

De køkkener berører over 14.000 ældre på landets plejecentre. Det svarer til over en fjerdedel af alle ældre på plejehjem, hvis man ser på, hvor mange pladser der er på plejehjem og plejeboliger fortrinsvist til ældre [ca. 45.005 pladser]

Det er også tydeligt, at kommunerne selv er meget opmærksomme på, hvilke positive effekter deres nye køkkener vil have. Det er jo hele årsagen til, at de har søgt om midler fra puljen til at starte med.

I deres ansøgninger beskriver kommuner for eksempel, at beboerne nu vil få hele sanseoplevelsen af mad tilberedt fra bunden i stedet for oplevelsen af mad leveret vakuumpakket fra et centralkøkken.

De skriver, at de nyetablerede køkkener vil skabe liv i afdelingerne, fordi de ældre kan være med eller bare sidde og kigge på de mange aktiviteter i køkkenet.

Mange kommuner fremhæver også, at de nye køkkener vil være med til at skabe nogle af de hverdagsrutiner, som beboerne havde, inden de flyttede på plejecenter.

Og så understreger kommunerne, at etableringen af lokale køkkener vil betyde, at beboerne kan få reel indflydelse på deres eget liv og hvad de spiser. De kan være med til at sammensætte ugens menu, eller for eksempel få deres livret, når de har fødselsdag.

[Forskellen på servicearealer og fællesarealer?]

Men hvad så med bekymringerne? Hvad med de 25 procent, som kommunerne selv skal betale?

Det er rigtigt, at der er en egenfinansiering på 25 procent.

Men det er kun når en kommune søger om penge til projekter på et såkaldt serviceareal. Man kan nemlig både søge til projekter på *servicearealer* og projekter på *fælles boligarealer*.

Servicearealerne er typisk der, hvor der er personalerum, kontor eller lokale til fysioterapi. Forbedringer på de arealer skal kommunerne normalt selv betale.

De fælles boligarealer regnes som en del af beboernes egen bolig, som man har lagt sammen til for eksempel en fælles stue eller et køkken-alrum på hver enkelt afdeling. Hvis man skal forbedre fællesarealerne, skal beboerne normalt selv betale for det.

Der er ingen egenbetaling på de køkkener, som kommunerne vil bygge på fællesarealer. De projekter bliver betalt 100 procent af puljen. Det bliver de, fordi vi skal sørge for, at de nye køkkener ikke fører til en huslejestigning for beboerne.

Til gengæld har vi valgt, at kommunerne selv skal betale 25 procent af udgiften til køkkener på servicearealer.

Det er ganske almindeligt, at der er et krav om selv at være med til at betale, når man får støtte til store anlægsprojekter. Det er jo projekter, som kommunerne ellers selv skulle betale fuldt ud. At kommunerne selv skal lægge nogle af pengene er også med til at sikre, at de har været omhyggelige med at sørge for, at det er gode projekter.

[Der er mange projekter på servicearealer]

Vi kan jo ikke vide, hvor mange kommuner, der *ville have* søgt til projekter på servicearealer, hvis de ikke havde skullet betale noget selv.

Men vi ved, at de kommunerne, som har fået midler fra puljen til sammen selv betaler ca. 32 millioner i egenbetaling til deres byggeprojekter.

Det udløser næsten 100 millioner [97 mio.] kroner fra puljen til projekter på servicearealer, Samlet set bliver der altså bygget køkkener for ca. 132 millioner kroner på servicearealer.

Og alt i alt vil der blive brugt over 455 millioner kroner på køkkener rundt i landet når man lægger puljens midler sammen med det, kommunerne selv betaler.

Furesø Kommune har for eksempel fået tildelt lige knap 3 mio. kr. til at reovere og udvide et eksisterende produktionskøkken på deres plejecenter Lillevang.

Køkkenet er oprindeligt lavet til at håndtere køleproduktion, men nu skal der kan laves frisk mad fra bunden til plejecentrets 96 beboere.

Det betyder, at Furesø Kommune selv lægger næsten 1 million kroner oveni for at få det projekt til at lykkes.

Kolding Kommune har fået tildelt 11 en halv million til at bygge 8 køkkener på forskellige servicearealer. Oveni det betaler kommunen selv næsten 4 millioner i egenbetaling.

Der er altså kommuner, som ikke har holdt sig tilbage på grund af egenbetalingen. Og de to eksempler, jeg har nævnt er naturligvis ikke de eneste, når næsten en fjerdedel af puljens midler går til projekter på servicearealer [97 mio.].

[Køkkener på fællesarealer er ikke kun anretterkøkkener]

Når det er sagt, handler det jo ikke om at få flest køkkener på servicearealerne. I sidste ende handler det om, at der bliver bygget flere køkkener tættere på beboerne.

Så er jeg sådan set ikke så optaget af, hvad man kalder det areal, hvor køkkenerne ligger.

Men spørgerne har en anden bekymring. Nemlig, at flere kommuner kun vil søge om midler til anretterkøkkener.

Altså de mindre køkkener, som typisk ligger i forbindelse med hver enkelt afdeling og typisk kun kan bruges til at varme mad, der bliver leveret udefra.

Men ansøgningerne til puljen tegner et helt andet billede.

Det er rigtigt, at mange af kommunernes projekter ligger på fællesarealerne. Men de projekter handler ikke om at bygge anretterkøkkener.

Tværtimod har kommunerne søgt om penge til at udvide eller nedlægge de typiske anretterkøkkener, hvor man kun kan modtage maden, varme den op, hælde den i skåle og servere den, når det er spisetid.

Det er faktisk det, kommunerne gerne vil væk fra.

Nogle projekter handler om at opgradere de eksisterende køkkener eller etablere helt nye, så alle måltider kan laves fra bunden.

I Lejre Kommune har de søgt om og fået penge til at etablere tre grovkøkkener i forbindelse med eksisterende køkkener på de enkelte afdelinger, så man også her selv kan håndtere friske grøntsager.

I Aarhus Kommune, som allerede er langt i forhold til at trække køkkenerne hjem til beboerne, har de fået næsten 45 millioner til blandt andet at ombygge eksisterende anretterkøkkener i hvert bofællesskab til produktionskøkkener med kapacitet til at lave mad fra bunden.

Andre steder vil de renovere køkkenerne så *dele* af dagens måltider kan tilberedes på hver enkelt afdeling. For eksempel kan man selv skrælle og koge kartofler og grøntsager og stege og bage, alt hvad der skal steges og bages af frikadeller, flæskestege, tærter og så videre.

Det vil sige, at selv om man ikke laver produktionskøkkener, hvor frikadedejen og tærtebunden bliver lavet fra bunden, så vil der stadig være aktivitet om at tilberede andre dele af måltidet, beboerne kan involveres, og maden er frisklavet og kan duftes på hele afdelingen.

[Afslutning]

Jeg er alt i alt rigtig glad for, hvad vi kan udrette med den her pulje. Især er jeg glad for, at der i kommunerne er et reelt ønske om at få maden tættere på beboerne. Det kan man se i ansøgningerne. Og det er jo også den vilje, der skaber de gode oplevelser i praksis.

Et køkken er jo netop en god ramme for både madlavning og samvær. Det er mennesker, der fylder den ramme ud: Personale, beboere og pårørende. Det glæder jeg mig til at se.

Tak for ordet.